

N.F.S. Grundtvig “Herrens Bøn ‘Fadervor.’ [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 4. artikel]”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.13, november 2018

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tilføjet punktkommentarer i version 1.14, april 2019

Tilføjet indledning i version 1.21

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1855 (SJ: 1128)

B *Anden udgave*, 1868 (SJ: 1292)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 9

VU *Værker i Udvalg* 6

Teksten er etableret af Steen Tullberg

Punktkommentarer og tekstredigering er skrevet af Steen Tullberg, redigeret af Klaus Nielsen og Vanja Thaulow

Indledning er skrevet af Anders Holm, redigeret af Stine Kyslø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved punktkommentarer ph.d. Anders Holm

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

|A:289 |US:377 |VU:49

Herrens Bøn “Fadervor.”

(N. F. S. Grundtvig.)

At “Fadervor”, som Vorherres *Jesu Christi* egen Bøn, netop gjort til at lære hans Discipler, *hvordan* de skal bede, hører ret egenlig til den “*Christelige Børnelærdom*”, det har været anset for saa følgelig en Sag, at det knap behøvede at nævnes og da langt mindre at lægges med Fynd paa Hjerte, at drøftes og *med Flid* oplyses, men det har været til stor Skade, at man tog sig den Sag saa let, da aldrig nogen af os kan have en velgrundet Sikkerhed paa at være et “*Guds*

Barn” uden at have søgt denne Sikkerhed netop i vort “*Fadervor*”!

Det er nemlig ingenlunde saa, som man hos os alt for længe har indbildt sig, at det var med “*Herrens Bøn*”, ligesom med alt andet, vi kun kan læse os til i Apostel-Skriften, thi det nytter kun lidt, som al Erfaring lærer, “at læse sit *Fadervor*”, og til at “*bede*” *Fadervor*, hører der, som allerede *Morten Luther* har indskærpet, noget |VU:50|ganske Andet end at have læst det, saa man kan det udenad paa sine Fingre, dertil hører, hos os, ligesaavel som hos *Herrens første Discipler*, at have modtaget det af *Herrens egen Mund* og af ham at have faaet *Magt* til at være Guds Børn, ved Troen paa hans Navn.

Dette kan imidlertid kun være Tilfældet, naar “*Fadervor*” ikke blot saaledes hører til *Daaben*, som det hører heeligennem til den christelige Gudstjeneste, men hører *nødvendig* og uadskillelig til *Daaben* efter *Herrens egen Indstiftelse*, saa at |A:290|ved *Daaben lærer Herren selv alle sine Discipler* at bede, og giver dem med det samme, i *Daaben*, *Magt* baade til at være *Guds Børn* og til at *bede som Guds Børn*, hvad igunden kommer ud paa eet, da ligesaalidt, som man kan være et Guds Barn, uden, saasnart Han gjør den Stumme talende, at *bede* til den himmelske Fader, ligesaalidt kan Nogen i Sandhed *bede som et Guds Barn*, uden ogsaa at *være et Guds Barn*.

|US:378|*Herrens Bøn “Fadervor”* kommer følgelig til os alle ved *Daaben*, først og fremmest som den *Forsikkring* af *Herrens egen Mund*, at naar vi *troer* i vort Hjerte hvad vi ved *Daaben bekiender* med vor Mund, og er døbte derpaa i Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn, da *er vi sandelig Guds Børn*, som skrevet staaer: I er ved Troen alle Guds Børn i *Jesus Christus*, thi I, saamange som *er Christus tildøbte*, I er *Christus ikklædte*.

Det var nemlig et stort Ord af *Morten Luther*, da han, i Anledning af de høitrvædende Folk, der saae hele den christelige Børnelærdom over Hovedet, anmærkede, at naar han bare kunde *udtale de første Ord* i sit “*Fadervor*” rigtig, saa vilde han være meget fornøiet, for det er ganske vist, at Ingen af os kan af Hjertens-Grund med Tillid og Fortrøstning kalde Himmelen og Jordens Skaber “*vor Fader*,” med mindre vi føler os sikre paa, at *vi er Hans Børn*, hvorfor da ogsaa Apostelen *Paulus* udtrykkelig vidner, at det er kun med den *sønlig Udkaareses Aand* vi kan raabe: *Abba, Fader!* til *Gud*, idet *Hans Aand* vidner med vor Aand, at |A:291|vi er *Guds Børn*. Derfor er *Herrens Bøn “Fadervor,”* som han selv ved *Daaben lægger os i Munden* til at være vor daglige *Bøn*, os et *guddommeligt Pant* paa vor *Gjenfødselse* i *Daaben til Guds Børn*, da *Fadervor*, som en *Bøn*, kun passer i Guds Børns Mund og kan kun i deres Mund og Hjerte være Sandhed. Herved opgaaer der da et deiligt og skinnende Lys over to store Dunkelheder, som det hidtil var for os |VU:51|Alle, *deels, hvori* vi skulde finde den *udvortes*

guddommelige *Forsikkring* om, at vi i Daaben efter Herrens Indstiftelse gjenfødes til *Guds Børn*, og *deels*, *hvorpaa* vi skulde kiende Guds Aands *indvortes* Vidnesbyrd med vor Aand, at vi er Guds Børn; thi nu seer vi, at det samme "*Fadervor*," som, naar vi ved Daaben modtager det af Herrens egen Mund, er den *udvortes* guddommelige *Forsikkring* om vor himmelske *Børne-Ret*, det samme *Fadervor* bliver, naar vi føler os istand til at bede det af Hjertens-Grund, *Kraft-Beviset* paa, at *vi er Guds Børn*, altsaa den guddommelige Fader-Aands Vidnesbyrd med vor Aand, da vi umuelig kan bede "*Fadervor*" som Guds Børn, med mindre vi virkelig er Guds Børn.

Først, naar vi saaledes betragter Herrens Bøn "*Fadervor*" i sin levende christelige *Sammenhæng*, baade med *Gjenfødelser* i Daaben og med den *Helligaands Vidnesbyrd* i det troende Hjerter, saa vi seer, baade *hvor* vi har faaet Herrens Bøn *fra*, nemlig fra Herrens egen Mund, og *hvad* vi især har faaet den *til*, nemlig til et *udvortes* og **A:292** *indvortes* guddommeligt Pant baade **US:379** paa vor *Ret* til at kaldes og paa vor *Magt* til virkelig at *være* Guds Børn, først da seer vi Grunden til, at *Fadervor* er og maa være alle Christnes bestandige Bøn baade i Eenrum og Forsamling, være hver Enkelt og hele Menighedens Bøn, da det er *Guds Børns eneste Bøn*, som de har for dem selv, og kan stole paa, baade indeholder og udtrykker alt hvad Guds Børn paa Jorden har for dem selv at bede deres himmelske Fader om, og som de kan være visse paa, den himmelske Fader hører og bønholder, opfylder altid, som sin eenbaarne Søns Bøn.

Naar derfor vore gamle Præster om Søndagen, *efterat* de havde bedt for *Menigheden*, for de Kongelige, og for alle Syge og Sorrigfulde, enten fjern eller nær, pleiede at sige: *alt andet*, som vi har at bede om, vil vi indslutte i Vorherres *Jesu egen og fuldkomne* Bøn: *Fadervor*, da kunde det vel være baade velmeent og paa en Maade opbyggeligt, men det vidnede dog om Mangel paa den christelige Oplysning, at *alt* hvad vi, netop *som* Christne Mennesker og *Guds Børn*, har at bede den himmelske Fader om, det er guddommelig indsluttet og udtrykt i Herrens egen fuldkomne Bøn, og maa være det, da den ellers hverken var Herrens, den eenbaarne Søns, *egen* eller Guds Børns *fuldkomne* Bøn.

Heraf maa vi ingenlunde slutte, at enhver *anden Bøn* end "*Fa***VU:52***dervor*" skulde være Christne *forbudt*, eller Guds Børn paa Jorden *uværdig*, thi *Evangeliet* er *ingen Lov*, saa det *forbyder* heller intet, hvorfor jo ogsaa Apostelen skriver: alting er mig *tilladt*, men alting er *ikke nyttigt*, saa **A:293** at, naar ogsaa en *anden* Bøn end "*Fadervor*" kan paa Jorden være *nyttig*, enten for Guds-Barnet selv eller for andre Mennesker, da er den ikke blot tilladt, men da vil den Guds Aand, som træder frem for os med usigelige Suk, selv drive os dertil, ligesom vi af Evangelierne seer, at Guds eenbaarne

Søn, Vorherre *Jesus*, selv bad herveden, snart for sig selv og snart for andres Skyld, baade med andre og flere Ord, end dem, han i “Fadervor” lagde sine første Discipler og lægger ved Daaben hele sin Menighed i Munden; men vi skal kun slutte, at Herrens Bøn “Fadervor” indeholder og udtrykker alt hvad Guds Børn *allesammen, altid og allevegne* har at bede om, med fuld Sikkerhed paa Bønhørelse, saa at enhver anden Bøn, vi gjør, enten af *Skrøbelighed* eller ved visse Leiligheder og under visse *Omstændigheder*, enhver anden Bøn er *kun christelig*, forsaavidt *Christne* bede den, og har kun Bønhørelse ivente, forsaavidt den kan sammensmelte med “Fadervor” eller lader sig dog forbinde dermed. Saaledes [|US:380](#)bad *Jesus* sin himmelske Fader om *Lazari* Opvækkelse, om Bevarelsen af *Simon Peders* Tro midt under Fornægtelsen, og om sin egen *Forskaanelse* med den bittre Kalk, men dog *herom* kun, forsaavidt det, Gienløsnings-Værket uskadt, kunde findes mueligt, forsaavidt *Gud-Faders Villie* alligevel kunde skee, som i Himmelen, saa paa Jorden!

At nu ogsaa *Herrens Bøn* er en saadan *fuldkommen* Bøn for alle Guds Børn paa Jorden, det, maae vi *troende forudsætte*, er ligesaa sikkert, som Vorherres *Jesu Christi* Guddommelighed, men det seer vi ogsaa klarere, jo længere og bedre vi be[|A:294](#)der denne Bøn i Vorherres *Jesu* Navn; thi des lysere bliver dens Indhold og des livfuldere dens Udtryk for os, saa at alle de Bønner, enten vi selv eller andre har sammensat, og som, *til en Tid*, forekom os tildeels enten klarere eller indholdsrigere, de blegne efterhaanden for “Fadervor”, som Soel og Maane for Guds Herligheds Glands.

Det gaaer nemlig med de saakaldte “*syv Bønner*” i “Fadervor,” ligesom med de saakaldte “*tre Troes-Artikler*” i den Apostelige Troes-Bekjendelse, at hine *Syv* ligesom disse *Tre* er *Eet*, saa man kan ligesaa lidt bede *een* af de *syv* Bønner i “Fader[|VU:53](#)vor” ret, uden at bede dem *alle* og hele “Fadervor” ret, som man kan sige rigtig “Ja” til een af de tre Artikler i “Troes-Bekjendelsen”, uden at sige rigtig Ja til dem *alle* Tre og til alle Leddene deri. Ligesom det derfor er soleklart, at Ingen kan af Hjertensgrund kalde den sande *Gud* sin *Fader*, uden i Sandhed at føle sig som et *Guds Barn*, saaledes svæver Guds *Faderlighed* over *hele* Bønnen, saa kun naar vi troer det, da forstaaer vi Bønnen, og kun naar vi kan lægge en tilsvarende *Barnlighed* ind i *hele* Bønnen, kun da kan vi bede den af Hjertensgrund og i den *eenbaarne Søns*, Vorherres *Jesu Christi*, Navn.

Hermed har man imidlertid, selv efter *Morten Luthers* Dage, taget sig det meget let, saa man ikke engang har lagt Mærke til, at *det Navn*, Guds Børn bede om, maa helliges, *det Rige*, de bede om, maa komme, og *den Villie*, de bede om, maa skee paa Jorden, som i Himmelen, er vor himmelske *Faders Navn, Rige og Villie*, og man har [|A:295](#)dog endnu langt mindre lagt *Vægt* paa, at *Bøn* i Vorherres

Jesu Navn, som selv Herrens Apostler *ikke* var blevet mægtige til, da Herren gik til Korset, det er noget langt mere end blot med Munden at lægge *Jesu Navn* til Bønnen, hvad jo selv de Vantroee kan, naar de vil, og har gjort utallige Gange, og dog er begge Dele af en saadan Vigtighed, **|US:38|**at hvem der ikke føler det, kan umuelig enten raabe: Abba! Fader! til den sande Gud, eller bede et eneste Ord af Herrens og alle Guds Børns Bøn i Vorherres *Jesu Navn*.

Saalænge vi nemlig ikke føler, at det *udtrykkelig* er vor himmelske *Faders* Navn og Rige og Villie, der tales og bedes om i "*Fadervor*", saalænge kan vi hverken have nogen ret Følelse af, at "*Fadervor*" er en *evangelisk* Bøn, der ligger netop ligesaa langt fra alle Bønner *under Loven*, som Christi *Evangelium* ligger fra *Mose-Loven*, og ligesaa lidt kan vi bevæge mere end vore Læber: bevæge vore Hjerter til at *begynde* med *Guds* Navn, Rige og Villie, istedenfor med *vort* daglige *Brød* og *vore* Synders Forladelse.

Det er jo vist nok en følgelig Sag, at ligesom den *første* Lovens Tavle handler om hvad vi skylder *Gud*, og den *Anden* om hvad vi skylder *Næsten*, saaledes maa ogsaa en rigtig Bøn, *efter Loven*, først sigte til *Guds Ære* og kun dernæst til det faldne *Menneskes* Opreisning og Frelse, men *evangelisk*: glædeligt og barmhjertigt kan vi ikke finde det, thi deri bestaaer jo *Guds* i Evangeliet **|VU:54|**aaenbarede Kiærlighed, at skøndt vi *ikke elskede* Gud, som vi efter *Loven* skulde, saa *elskede Gud* dog os **|A:296|**og sendte sin Søn til vore Synders Afsoning, og Gud veed det jo, at kun denne Hans uforskyldte Naade og *faderlige* Kiærlighed kan bevæge vort Hjerter til at elske Ham igien, som har elsket os *først*, saa Han vil ligesaa lidt i Henseende til *Ordet*, som til *Gierningen*, gjøre sit lovmæssige Krav paa os giældende. Men at Gud nu heller ikke har gjort det, skøndt Herrens Bøn begynder med hvad der hører *Gud* til, det seer vi *først*, naar *Guds Faderlighed* udbreder sine Vinger over os og vor Bøn; thi derved sammensmelter *Hans og vores*, som *Faderens og Børnens*, Navn, Rige og Villie, saa at alt hvad der er til vor himmelske *Faders Ære*, til Hans Riges Herliggiørelse og Hans Villies Opfyldelse, det er til alle Hans Børns evige Ære, Fred og Glæde, og da bliver det en følgelig Sag, at vi, som *Guds Børn*, af Hjertensgrund bede *først* om det, hvorpaa vor *evige Salighed* beroer, og *derefter* om hvad vi kun trænge til *idag* og imorgen, mens Timeglasset rinder.

Saaledes kommer vi paa den *evangeliske Vei* til hvad vi aldrig kunde komme til paa *Lovens Vei*: *først* at søge *Guds* Rige og Hans Ret, visse paa, at alt andet Godt følger med, da vor himmelske *Fader*, som veed, hvad vi behøver, under os det altsammen, og saaledes stadfæster sig hvad skrevet staaer, at Lovens **|US:382|***Rettighed fyldestgjøres* hos os, som ikke gaaer efter Kiødet men efter Aanden, fordi den *Kiærlighed*, som er *Lovens Fylde*, er af *Guds Faderlighed* udøst i vore Hjerter ved Skiænkelsen af den

Helligaand, saa vort Saligheds-Haab skal ikke beskæmmes.

|A:297 Men ligesom det nu ene og alene er *Guds Faderlighed*, der kan meddele os *Villien* til at bede “Fadervor” rettelig, saaledes er det ene og alene Vorherres *Jesu Navn*, der kan meddele os *Magten* dertil, som i det hele *Magten* til at *være* Guds Børn, og det har sin dybe Grund deri, at Vorherre *Jesus Christus* er Gud-Faders *eenbaarne Søn*, hvad der vel ved første Øiekast synes at *udelukke* os fra *Børne-Retten* i den *himmelske Faders* Huus, men viser dog kun, nøiere betragtet, *Nødvendigheden* af *Tro* paa Guds *eenbaarne Søn*s *Navn* og af at bede “Fadervor” i *hans Navn*, for at kunne virkelig være *Guds Børn* og bede denne Bøn. Da nemlig Gud er fra *Evighed til Evighed* alt hvad Han er, saa maa *Gud* ogsaa, for i Sandhed at være *Fader*, være *Fader* **|VU:55** fra *Evighed*, og de, som i *Tidens Løb* skal blive Guds Børn, kan da kun blive det ved *Troen* paa Gud-Faders *eenbaarne Søn fra Evighed*, hvorfor Skriften ogsaa, ved at kalde os Guds *udkaarede Børn*, sætter forsvarligt Skiel mellem os selv og Gud-Faders *egen, eenbaarne Søn*. Naar imidlertid denne *Udkaarelse* skal være en *sand Ætledning* og *Knæsætning*, der virkelig giver os Børne-Ret og evig Arve-Ret til Guds-Riget, da maa vi ikke blot *oprindelig* staae i et saadant Forhold til Gud-Faders *eenbaarne Søn*, *ved hvem* Alt er blevet, at vi kan have fuldkomment baade aandeligt og hjerteligt *Fællesskab* med ham, men det maa ogsaa være *Troens* Hemmelighed, at dette Fællesskab indtræder *ved Troen*, saa vi komme til den Følelse og den Lykke, at alt den *eenbaarne Søn* **|A:298** er *vores*, ligesom alt *vores* er *hans*, altsaa komme til den samme *Eenhed* med *Sønnen*, som den fuldkomne *Kiærlighed* evig har medført mellem *Faderen* og *Sønnen*. At bede “Fadervor” i *Jesu Navn*, det er derfor ikke blot at bede det som *hans Bøn*, og det er ikke Nok, at vi kun vente Bønhørelse *for hans Skyld*, men vi maae bede “Fadervor” *paa hans Vegne*, ligesom han beder det *paa vore Vegne*, altsaa i Følelsen af vor *Eenhed* med ham, *ved Troen*, i den *Helligaand*. Derfor var det selv Apostlerne umueligt at *bede* i Vorherres *Jesu Navn*, førend de havde faaet Gud-Faders Aand tilfælles med ham, og er os umueligt uden samme Aand, som lader os føle Fællesskabet med Herren, og bevidner netop vor guddommelige Børne-Ret i den *eenbaarne Søn* ved at give os Magt til at bede Fadervor i Vorherres *Jesu Navn*.

|US:383 Alle de saakaldte Forklaringer af “Herrens Bøn,” som er gjort *uden* dette *Lys*, de er følgelig gjort iblinde, paa Lykke og Fromme, og give snarere den “fuldkomne” Bøn Udseende af den sorte Armod, end de aabenbare dens Rigdom, og selv *Morten Luthers* Forklaring af “Fadervor,” skøndt en af de allerbedste, har dog den store Lyde at fremstille Guds-Navnets Helligholdelse, Guds-Rigets Komme og Guds-Villiens Opfyldelse, som matte Gientagelser af Eet og det Samme, og som angaaende Guds-Navnet, Guds-Riget og Guds-Villien i det *hele*, ikke *Gud-Faders* i

Særdeleshed.

Naar det nemlig staaer lyst og levende for os, at det er Guds *Fader-Navn*, der skal helliges fra al Besmittelse og Misbrug, at det er *Gud-Faders* **|A:299***Rige*, der skal komme, med den *Kiærlighed*, som er Alt i Alt, og at det er Guds *Fader-Villie*, der skal skee, **|VU:56**ligesaa *fuldelig, udelukkende og kiendelig* paa *Jorden*, som i Himmelen, da seer vi strax, at vi hermed beder om det Allerbedste, om det *Fuldkomne* i alle Maader, som endnu ingenlunde er opnaaet, hvor reent og purt saa end Guds Ord læres, hvor kiendeligt end Guds Rige er midt iblandt os, og hvor viselig end Gud forhindrer de onde Raad og de ugudelige Idrætter, og i samme Grad, som Længselen stiger efter hvad vi bede om, i samme Grad lader Aanden os føle *Forsmagen* paa den tilkommende Verdens Kræfter, thi i hvert troende Hjerte, hvor den Aand, som udgaaer fra Faderen, faaer Raaderum, der baade helliges *i Løn* Guds *Fader-Navn*, der kommer *Faderens Rige i Løn* med Hans *Kiærlighed*, og der skeer *i Løn* Hans *Fader-Villie* paa *Jorden* ligesom i Himmelen.

Dog, hvormeget der end saaledes var at sige om hvert Trin paa den Himmel-Stige, som Herrens Bøn "Fadervor" i Sandhed er, naar Bønnen modtages af hans Mund, oplives og oplyses af hans Aand, saa maae vi dog aldrig mere glemme, at vi med *Pennen* ikke kan udsige et eneste Ord med vor egen, endsige da med Guds egen Aand og Livs-Kraft, men kan med *Pennen* kun pege paa den *Mund*, hvoraf *Guds-Ordet* udgaaer, og pege paa det Hjerte, hvori det ved *Troen* gaaer ind og fæster Bolig, og at dette *Finger-Peg* kun er dem til Oplysning, som har opladte Øine for det store Lys, der er oprundet over os, hvor vi sad i Mørke og Døds-Skyggens Land, og for disse vil *Finger-Peg*et vist nu **|A:300**være tydeligt nok, saa de ikke alene seer, at al den Forkiærlighed, de har følt til deres "*Fadervor*" som Bønnen over alle Bønner, og at al den Lid, de har slaaet til "*Fadervor*", som den eenbaarne Søns egen Bøn, der altid hos den himmelske **|US:384**Fader er Bønhørelsen vis, den Forkiærlighed og Tillid er guddommelig velgrundede, men saa de seer tillige, at der vil *meget* til, i christelig Forstand, "at *kunne mere end sit Fadervor*," mens det kun vil sige meget lidt, hvad hidtil gjaldt for en stor Roes, at kunne noget *som* sit *Fadervor*, saalænge man ikke kan det bedre end de fleste baade Lærde og Læge nuomstunder.

Det varede længe med mig selv, inden jeg ret kom efter, hvor deilig Herren ved Daaben selv *lærer* os at bede, ligesom han der selv *lærer* os at troe, og *hvormed* han skiænker os *Børne-Retten*, ligesom han med *Fredlysningsen* skiænker os *Syndes-Forladelsen*, saa det maa ikke forundre mig, om det, uagtet mit *Fingerpeg*, gaaer mange andre Discipler ligedan, saa de har ondt ved at troe **|VU:57**deres egne Øine og deres egne Øren og at finde sig tilrette i al den guddommelige Rigdoms-Fylde, som Herren har vidst at lægge i sin guddommelige *Børne-Lærdom*, og skiøndt jeg inderlig maa

ønske alle mine Med-Christne til Lykke med det Hele, og forudsige dem, at vi faaer igrunden slet intet deraf, uden vi troende tilegner os det Hele, som det er os skiænket under eet, saa skal jeg dog med Guds Hjelp ikke glemme, at det ene er Ham, der har begyndt den gode Gierning hos os, som kan fuldføre den, og at den Aand, som udgaaer fra Faderen, har alle den himmelske Faders Dyder, og ret klarlig Hans *faderlige Langmodighed!*
